

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE DUYARLI SEVGİNİN AKRAN ZORBALIĞINA ETKİSİ*

Yıldırım GENE¹, Sefa BULUT²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri ile akran zorbalığı davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kağıthane ilçesinde bulunan Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 9, 10 ve 11 sınıflarına devam eden toplam 560 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında 'Kişisel Bilgi Formu', 'Duyarlı Sevgi Ölçeği' ve 'Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu' kullanılmıştır. Bu çalışmada betimsel araştırma türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Duyarlı Sevgi Ölçeği Puanları ile Akran Zorbalığı, Zorba-Kurban Alt Ölçek Puanları ve Toplam Puanları Arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmek için de Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri ile akran zorbalığı kurbanı olmaları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı kurban ölçeği puanları ile elde edilen Regresyon Analizi anlamlı bulunmuştur. Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları akran zorbalığı kurban alt ölçek puanları üzerindeki varyansın %4'ünü açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sevgi, Duyarlı Sevgi, Zorba, Kurban, Akran Zorbalığı

THE EFFECT OF COMPASSIONATE LOVE ON PEER BULLYING IN HIGH SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between high school students' compassionate love levels and peer bullying behaviors. The sample of the research consists of a total of 560 high school students attending the 9th, 10th and 11th grades of Anatolian High School and Vocational and Technical Anatolian High School in Kağıthane district of Istanbul province in the 2020-2021 academic year. Personal Information Form, Compassionate Love Scale and Peer Bullying Scale Adolescent Form were used to collect data. In this research, the relational scanning model, one of the descriptive research types, was used. Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was used to examine the relationship between Compassionate Love Scale Scores and Peer Bullying, Bully-Victim Subscale Scores and Total Scores, and Regression Analysis was used to test the effect of independent variables on the dependent variable. As a result of the research, it was determined that there was a weak, statistically significant negative relationship between high school students' compassionate love levels and being victims of peer bullying. The Regression Analysis of the Compassionate Love Scale scores with the peer bullying victim scale scores was found to be significant. Compassionate Love Scale scores explain 4% of the variance in peer bullying victim subscale scores.

Key Words

Love, Compassionate Love, Bully, Victim, Peer Bullying

*Bu makale Yıldırım GENE'nin İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Prof. Dr. Sefa BULUT'un danışmanlığında tamamladığı yüksek lisans tezinin özetidir.

¹Milli Eğitim Bakanlığı, E-Mail: yildirimgene@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1440-8432

²Prof. Dr., İbn Haldun Üniversitesi, E-Mail: sefabulut22@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2622-4390

Alıntılama: Gene, Y., Bulut, S. (2023). Lise öğrencilerinde duyarlı sevginin akran zorbalığına etkisi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 7(14), 185-198.

Giriş

Son yıllarda duyuşsal alan üzerine birçok araştırma yapılmaya başlanmıştır. Bu alan içerisindeki kavramlardan biri olan sevgi ise felsefe, edebiyat ve sanatta üzerinde en fazla çalışılan terimlerden biridir. Buna rağmen beşerî bilimlerde sevgi kadar hakkında az araştırma yapılmış başka bir kavram yoktur. Karmaşık yapısı ve çok sayıda sevgi türünün bulunması bu terimin tanımlanması ve çeşitleri arasındaki ilişkilerin ortaya konması gibi hakkında yapılacak tüm çalışmalarını önemli hale getirmektedir. Sevgi türleri üzerine en kapsayıcı çalışmayı Hendrick ve Hendrick (1986) yapmıştır. Ona göre göre altı tür sevgiden bahsedilmektedir. Bunlar, arkadaşça sevgi (storge), sahiplenici sevgi (mania), mantıklı sevgi (pragma), oyuna benzetilen sevgi (ludus), romantik sevgi (eros) ve verici sevgi (agape)'dir. Yakın zamanda Berscheid dört aşamalı bir sınıflandırmanın en kapsamlı tasnifleme olduğunu belirtmiştir. Bunlar; romantik sevgi, yetişkin bağlanma sevgisi, arkadaşça sevgi ve duyarlı sevgidir. Duyarlı sevgi dışındaki sevgi türleri derinlemesine incelenmesine rağmen duyarlı sevgi literatüre yeni girmiş ve hakkında çok az çalışma yapılmıştır (Reis, Maniaci ve Rogge, 2014: 652).

Lazarus'un (1991) tanımına göre, tüm insanlığın iyi olmasını merkeze alan duyarlı sevgi yakın ya da uzak herkese karşı hissedilen ilgi, şefkat, yardımcı olma, fedakârlık gibi duygu ve düşünceleri içeriğinde barındıran kapsayıcı bir kavramdır (Gene ve Bulut, 2021). Tanımadığı insanlarda dahil olmak üzere başkaları acı çektiğinde onları anlama ve destekleme, yardıma muhtaç olduklarında ise yardım etme yönünde bir istek ve eğilim olarak da tanımlanmaktadır (Nickolas, 2009: 10). Duyarlı Sevgi başkalarının iyiliği için düşünceli olmayı gerektirir (Reis, Maniaci ve Rogge, 2014: 651). Bu sebeple genellikle fedakâr sevgi veya karşılıksız sevgi olarak da tanımlanmaktadır (Fehr, Sprecher ve Underwood, 2009: 11). Her türlü ilişki durumunda deneyimlenebilen ve bütün dünyayı kapsayan bir sevgi çeşidi olmasıyla diğer sevgi türlerinden ayırt edilebilmektedir (Underwood, 2009: 3). Bu sevgi türünün içeriğinde empati, yardımseverlik, fedakârlık ve sempati olmasına karşın birbirlerinden farklı süreçlerdir (Nickolas, 2009: 212). Örneğin, sempati (Sympathy) acı duyan kişiye karşı üzüntü hissetme ve ilgi duyma şeklinde bir karşılık vermek iken duyarlı sevgi başkalarının acı çekmesinden duygulanma ve yardım etme isteğidir (Eisenberg, 2000: 678). Duyarlı sevgi sadece empatiyle de sınırlandırılmaz (Post, 2003: 46). Çünkü empati birinin acısına cevap olarak ortaya çıkarken duyarlı sevgi toplumun tamamını kapsayıp aynı zamanda süreklilik arz etmektedir. Dolayısıyla empati ile yüksek bir ilişki düzeyine sahip olmayıp ikisinin farklı kavramlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sprecher ve Fehr, 2005: 630). Duyarlı sevgi kavramını temel olarak iki başlık altında incelenmektedir. Bunlar 'yakınlara karşı duyarlı sevgi' ile 'yabancılara ve insanlığa karşı duyarlı sevgi'dir.

Sevginin önemli belirleyicilerinden biri yakınlıktır. İnsanlar aynı ortamı paylaştıkları kişilerle ilişki kurmaya daha yatkındır. Fiziksel olarak yakın olmak derinlikli ve dostça ilişkiler kurmada daha etkili olabilir. Tanışıklığın sevgiyi olumlu ya da olumsuz her türlü ortamda arttırdığı tespit edilmiştir (Özen ve Gülaçtı, 2010). İnsanlar çoğunlukla yakın çevrelerindeki kişiler sayesinde duyarlı sevgi alıcısı olduklarını hissetmektedirler. Bu sevgiyi almak bireylerin sağlıklı olma halleri için oldukça önemlidir (Ornish, 1999: 67).

Sevgi hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde bütün insanlar ve yabancılar için duyulan sevginin inceleme konusu yapılmadığı görülmektedir. Halbuki 'başkaları için duyulan sevgi' psikoloji alanı dışındakilerce de olumlu bir sevgi olarak kabul görmektedir (Fingerman, 2004: 185). Çoğu insan diğerleri tarafından kendine yönelik hissedilen duyarlı sevginin ayırında değildir. Bu fark edildiğinde kişilerin kendilerine olan saygılarının arttığı ve olumlu kişilik özelliklerinin ortaya çıktığı görülmektedir (Sedikides, Oliver ve Campell, 1994: 16).

Yapılan bir araştırma yabancılarda dahil çevre ile kurulan iletişim ortamının insanlarda mutluluğa ve insani gelişime katkısı olduğunu göstermektedir (Fingerman, 2004: 204). Kişinin tanımadığı kişilere yönelik hissettiği duyarlı sevgi, iyi oluş halinin artmasına sebep olmaktadır (Sprecher ve Fehr, 2005: 632).

Araştırmamızın bir diğer kavramı olan akran zorbalığı ise insanlığın temel dürtülerinden biri olan saldırganlığın bir türüdür. Ancak bazı yönlerden ondan ayrılır. Zorba davranışın yapısında; kavga (Lessne, Sayali ve Harmallar, 2013), tehdit (Jill ve Chiristina, 2011'den akt. Şahin ve Akbaba 2017: 27), saldırganlık (Dilmaç, 2009) gibi birtakım davranışlar bulunmaktadır. Zorbalık alanında ilk çalışmaları yapan kişi Norveçli bilim insanı Dan Olweus' tur. Kendisi zorbalık ile saldırgan davranışlar arasındaki ayrımın şu şekilde olduğunu söylemiştir (Olweus, 1999): Saldırganlık dürtüseldir, zorbalıkta ise davranış yapılırken eğlenmek ya da kazanç sağlamak amaçlanmaktadır. Birkaç kez görülen incitici davranış zorbalık olarak değerlendirilmez. Bunun için sürekli bir eylem olması gerekir. Zorba kişi kendini güçlü olarak algılar.

Olweus, zorbalığı bireyin belirli bir zaman içerisinde başkalarını rahatsız eden kasıtlı ve olumsuz davranışlarının tümü olarak tarif etmiştir (Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011: 99). Bir olayın zorbalık olabilmesi için taraflar arasında eşit olmayan güç ilişkisi, süreklilik ve kasıt olmalıdır (Olweus, 2010). Güç dengesi bakımından birbirine eşit öğrencilerin yaptığı kavgalar zorbalık olarak değerlendirilmez. (Gökler, 2009; 514). Bir davranışın akran zorbalığı olarak görülebilmesi için kendini koruma amaçlı olmaması, karşıdakine zarar vermeyi amaçlaması ve sürekli olması gerekmektedir (Koç, 2006). Bu sebeple ilk kez karşılaşılan birine yönelik yapılan zarar verici davranışlar akran zorbalığı olarak değerlendirilmemektedir (Kağıtçıbaşı, 2004).

Zorbalık toplumda ortaya çıkar ve diğerlerinin katılımıyla devamlılık gösterir. Temelde zorba ve kurban rollerinden oluşsa da paylaşılan başka rollerinde olması toplumsal desteğin önemini vurgulamaktadır. Zorba asistanı, zorba destekçisi, kurban savunucusu gibi roller zorbalığın toplumsal devamlılığının oluşmasına neden olmaktadır (Yıldırım, 2012).

Zorbalığın birçok boyutu bulunmakla birlikte genel olarak üç çeşit zorbalık üzerinde durulmaktadır. Bunlar; itme, vurma gibi davranışları içeren fiziksel zorbalık, oyunlara almama ve dedikodu çıkarma gibi davranışlardan oluşan psikolojik ve duygusal zorbalık, tehdit etme, isim takma gibi ifadeleri içeren sözel zorbalıktır (Karataş ve Ünalmiş, 2019). Mynard ve Joseph (2000) bu türlere kişisel eşyalara saldırıyı da ilave etmiştir. Bu zorbalık türü, başkalarının eşyalarını çalma, izinsiz alma veya zarar verme gibi davranışları ihtiva etmektedir. Elliot (1992) ise

bunlara cinsel zorbalık boyutunu da eklemiştir. Bu zorbalık türünde kurbanın sözel ya da fiziksel olarak cinsel tacizde bulunulmaktadır.

Pişkin ve Ayas (2005) ise zorbalık üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda zorbalığı beş türde incelemiştir. Bunlar; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, eşyalarına zarar verme zorbalığı, söylenti çıkarıp yayma zorbalığı ve dışlama-yalnızlaştırma zorbalığıdır.

Zorbalıkların en belirgin özelliği akranlarına yönelik gösterdikleri saldırgan davranışlardır. Fakat sadece akranlarına değil, öğretmenleri ya da ebeveynleri gibi diğer yetişkinlere de saldırgan davranışlar gösterebilmektedirler. Zorbalıkların şiddete karşı olumlu bir yaklaşımı vardır. Çoğunlukla tepkisel davranırlar, empati düzeyleri ve öz kontrolleri düşüktür. Çabuk öfkelenen bir kişiliğe sahiptirler. Kurbanlardan genellikle fiziksel olarak daha güçlüdürler. Etraflarında popülerdirler ve takipçileri vardır (Gökler, 2009: 520). Zorbalıklar kurbanlara zarar vermektense onlara acı çektirmekten zevk almaktase kendilerini bu davranışlara kurbanların kıskırttığını söylemektedirler. Kişilik özelliklerine bakıldığında ise sosyal açıdan yalnız olma, uyumsuzluk, düşük sosyal destek algısı ve madde kullanımı gibi davranışlar gösterdikleri belirlenmiştir. Sıklıkla antisosyal davranışlar sergilemekte ve okul kurallarına uymama temayülündedirler. Sosyal zekâ düzeyleri düşük, empati ve sempati yeteneğinden yoksundurlar (Şahin ve Akbaba, 2017: 27).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri ile akran zorbalığı davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlandığından araştırma betimsel araştırma türlerinden ilişkisel tarama modeline göre yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasındaki ilişkinin bu değişkenlere herhangi bir şekilde müdahale edilmeden incelenmesidir (Büyüköztürk vd., 2012).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kağıthane ilçesinde farklı lise türlerinde öğrenim gören tüm öğrencilerdir. Araştırmada küme örnekleme yöntemi ile Anadolu Lisesi ve Meslek lisesi olmak üzere iki farklı lise türü tesadüfi olarak seçilmiştir. Daha sonra bu okulların 9, 10 ve 11. sınıflarına devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 560 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Lise son sınıfların (12. sınıflar) ulusal düzeyde sınavları olması nedeniyle yeterli sayıda öğrenci bulunmadığı için bu öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuşlardır. Örneklem grubundaki öğrencilerin demografik bilgilerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik değişkenlere göre dağılımı (N=560)

		N	%
Cinsiyet	Kız	369	65.9
	Erkek	191	34.1
Okul Türü	Anadolu Lisesi	463	82.6
	Meslek Lisesi	97	17.4
Sınıf	9	305	54.5
	10	158	17.3
	11	97	28.2
Algılanan Akademik Başarı Düzeyi	Düşük	34	6.1
	Orta	277	49.4
	İyi	206	36.8
	Çok İyi	43	7.7
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	44	7.9
	İki Kardeş	249	44.4
	Üç Kardeş	174	31.1
	Dört ve Üzeri	93	16.6
Kardeşler Arasında Konumu	İlk Çocuk	243	43.4
	Ortanca Çocuk	107	19.1
	Son Çocuk	210	37.5
Algılanan Aile Gelir Düzeyi	Düşük	62	11.0
	Orta	288	51.4
	Yüksek	210	37.6
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	264	47.2
	Ortaokul	127	22.6
	Lise ve üstü	169	30.2
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	206	36.8
	Ortaokul	140	25.0
	Lise ve üstü	214	38.2

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Lise öğrencilerinin demografik bilgilerini almak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Form oluşturulurken lise öğrencileriyle yapılan benzer araştırmalar incelenmiş, araştırmamızda ele alınan iki kavram ile ilişkili olabileceği düşünülen değişkenlere yer verilmiştir. Öğrencilere cinsiyet, sınıf, okul türü, kardeş sayısı, kardeşler arasında konum, aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve algılanan akademik başarı durumu şeklinde toplam 9 soru yöneltilmiştir.

Duyarlı Sevgi Ölçeği: Sprecher ve Fehr (2005) tarafından bireylerin duyarlı sevgi düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 7'li likert tipi 21 maddeden oluşan bir ölçektir. Akın ve Eker (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek olası puanların ranjı 21 ile 147 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksekliği duyarlı sevgi düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu: Ayas ve Pişkin (2015) tarafından 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin arasındaki zorbalık olaylarını yapan "zorba" ve bu tarz olaylara maruz kalan "kurban" öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 53 madde ve 6 faktörden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 53, en yüksek puan ise 256'dır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe zorba ve kurban olma düzeyi artmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması öncesinde Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği ile Duyarlı Sevgi Ölçeğinin uygulanması için ölçek geliştiricilerden kullanım izni, İbn Haldun Üniversitesi Etik Kurulundan etik izin ve araştırmanın devlet okullarında yapılabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğünden uygulama izni alınmıştır. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük esası dikkate alınmış, katılım sağlayan her öğrenciye "Gönüllü Katılım Onam Formu" imzalatılmış, öğrencilerin içten ve samimi cevaplar vermeleri sağlanmıştır. Bunun için örneklem grubuna araştırmaya katılımda gönüllülük esasının olduğu, istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri, ölçek sonuçlarının gizli kalacağı ve kimse ile paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Bununla birlikte araştırmanın bilimsel bir çalışma için yapıldığı anlatılıp hiçbir kâğıdın üzerine isim ve soy isim yazmamaları söylenmiş, sorulara içten ve rahat bir şekilde cevap vermeleri istenmiştir. Ayrıca örneklem grubu on sekiz yaşın altında olduğu için ebeveynlerine de izin belgeleri gönderilerek imzalatılmıştır. Araştırmaya 619 öğrenci katılmış, uygulama yüz yüze yapılmış ancak ölçeklere gelişigüzel yanıtlar verildiği gözlenen ve uç değerlerde olan 59 ölçme aracı analize alınmamıştır.

Verilerin analizine geçmeden önce ölçeklerden elde edilen puanların normallik testleri yapılmış Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği'nin alt boyutlarından olan kurban ölçeğinin çarpıklık değerleri 1.35 ile 0.14, basıklık değerleri 1.07 ile 0.27, zorba ölçeğinin çarpıklık değerleri 1.31 ile 0.14, basıklık değerleri 1.06 ile 0.27' dir. Duyarlı Sevgi Ölçeğinin ise çarpıklık değerleri 0.48 ile 0.14, basıklık değerleri 0.06 ile 0.27 arasında değiştiği gözlenmiştir. İki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmek için de Regresyon Analizi kullanılmıştır. Tüm analizlerde $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın amaçları kapsamında duyarlı sevgi puanlarıyla akran zorbalığı alt ölçekleri ve toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ile duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı alt ölçek puanları ve toplam puanlarını yordayıp yordamadığına ilişkin istatistiksel analizler yapılmıştır. Elde edilen veriler tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir.

Duyarlı sevgi ölçeği puanları ile akran zorbalığı, zorba ve kurban alt ölçek puanları ve toplam puanları arasındaki korelasyonlara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları ile akran zorbalığı, zorba-kurban alt ölçek puanları ve toplam puanları arasındaki ilişki durumu (N=560)

Ölçekler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.Fiziksel Z	---												
2.Sözel Z	.72**	---											
3.Dışlama Z	.57**	.63**	---										
4.Söylenti Z	.61**	.64**	.69**	---									
5. Eşya. Z	.63**	.56**	.54**	.59**	---								
6. Toplam Z	.89**	.87**	.80**	.79**	.78**	---							
7.Fiziksel K	.70**	.42**	.31**	.35**	.32**	.57**	---						
8.Sözel K	.56**	.62**	.42**	.49**	.54**	.67**	.64**	---					
9.DışlamaK	.41**	.36**	.48**	.51**	.42**	.52**	.52**	.66**	---				
10.Söylenti K	.27**	.34**	.37**	.44**	.45**	.46**	.61**	.57**	.63**	---			
11. Eşya. K	.37**	.32**	.29**	.44**	.75**	.45**	.53**	.63**	.58**	.76**	---		
12. Toplam K	.62**	.53**	.39**	.54**	.53**	.69**	.91**	.81**	.71**	.69**	.75**	---	
13.Duyarlı Sevgi	.02	-.01	-.02	.01	-.05	-.05	-.15*	-.14*	-.19*	-.11	-.14*	-.20*	---

**p<0.01 *p<0.05

Akran zorbalığı, zorba alt ölçekleri ile akran zorbalığı kurbanı alt ölçekleri arasındaki ilişkiler 0.27 ile 0.91 arasında değişmektedir. Bu araştırmanın temel değişkenleri olan duyarlı sevgi ile akran zorbalığı ölçeği puanları arasındaki ilişkiler -.01 ile -.05 arasında değişmekte olup elde edilen korelasyon değerleri anlamlı değildir. Bununla birlikte Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları ile fiziksel zorbalık kurbanı ($r=-0.15$, $p<0.05$), sözel zorbalık kurbanı ($r=-0.14$, $p<0.05$), dışlama ve yalnızlaştırma zorbalığı ($r=-.19$, $p<0.05$), eşyalarına zarar verme zorbalığı ($r=-0.14$, $p<0.05$) ve akran zorbalığı kurbanı toplam ($r=-0.20$, $p<0.05$) ölçek puanları ile negatif yönde ve düşük ilişkiler mevcuttur. Diğer bir ifade ile duyarlı sevgi eğilimleri yükseldikçe akran zorbalığı kurbanı olma eğilimleri düşmektedir.

Duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı ölçeği puanlarını yordama durumuna yönelik bulgulara Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Akran zorbalığı, zorba ve kurban ölçeği puanlarının yordanmasına yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	ß	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	55.339	3.306		16.737	0.000		
Akran Zorbalık	-.008	.032	-.014	-.258	0.796	-.014	-.014
Sabit	52.81	1.595		33.115	0.000		
Akran Kurban	-.064	.015	-.216	-4.129	0.000	-.216	-.216

Duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı üzerindeki regresyon analizi anlamlı olmakla birlikte duyarlı sevgi ile akran zorbalığı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Bununla birlikte duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı kurban ölçeği puanları ile elde edilen regresyon analizi anlamlıdır ($R=0.22$, $R^2=0.04$, $p<0.01$). Duyarlı sevgi ölçeği puanları akran zorbalığı kurban alt ölçek puanları üzerindeki varyansın %4'ünü açıklamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri ile akran zorbalığı davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaca yönelik yapılan analize göre lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri ile akran zorbalığı kurbanı olma puanları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı fakat zayıf bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan duyarlı sevgi ölçeği puanlarının akran zorbalığı kurbanı olma alt ölçek puanlarını yordama düzeyinin çok zayıf seviyede olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin duyarlı sevgi ölçeği puanları ile akran zorbalığı alt ölçek puanları ve toplam puanları arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığına yönelik elde edilen bulgulara göre; Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları ile fiziksel zorbalık kurbanı, sözel zorbalık kurbanı, dışlama ve yalnızlaştırma zorbalığı, eşyalara zarar verme zorbalığı ve akran zorbalığı kurbanı toplam ölçek puanları ile negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle lise öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri yükseldikçe akran zorbalığı kurbanı olma olasılıkları düşmektedir. İlgili literatür incelendiğinde duyarlı sevgi kavramının genellikle romantik ilişkiler (Kaya, 2021; Berscheid, 2010; Fehr, Harasymchuk ve Sprecher 2014; Neto ve Wilks, 2017) ve pozitif psikoloji kavramları (Özbeş, 2016; Demirel, 2019; Karahan, 2016; Çetin, 2019; Eker, 2011; Karakaya, 2021; Orhan, 2021) ile ilişkisinin çalışıldığı görülmektedir. Saldırganlık, şiddet ve zorbalık gibi terimlerle ilişkisine dair bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple yakın olduğu düşünülen bazı kavramlarla ilişkisini inceleyen çalışmalar incelenmiştir. Brody, Wright, Aron ve Mclaughlin-Volpe (2009) farklı sosyal gruplara mensup insanların birbirlerine olan duyarlı sevgileri ve bu sevginin gruplar arasındaki ilişkiye etkileri başlıklı araştırmasında duyarlı sevginin birlikte yaşama kültürü ve çatışmaların azaltılması konusunda umut vadettiği bulgusunu elde etmişlerdir. Sinclair, Fehr, Wang ve Regehr (2016) duyarlı sevgi ile önyargı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve duyarlı sevgi düzeyi yüksek olan insanların göçmenler gibi farklı gruplara yönelik ayrımcılık yapma olasılıklarının daha düşük, onlara yardım etmeye gönüllü olma olasılıklarının ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Böylelikle duyarlı sevginin önyargıyı azaltmanın olumlu bir yolu olabileceği sonucunu elde etmişlerdir.

Lise öğrencilerinin Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları akran zorbalığı, zorba ve kurban ölçeği puanlarını yordama düzeyine yönelik elde edilen bulgulara göre ise lise öğrencilerinin Duyarlı Sevgi Ölçeği puanları ile akran zorbalığı kurbanı toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı düzeyde çok zayıf bir ilişki gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle lise öğrencilerinin Duyarlı Sevgi Ölçeğinden aldıkları puan arttıkça akran zorbalığı kurbanı olma ihtimalleri düşmektedir.

Duyarlı sevgi ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunu sevgi, romantik ilişkiler, insani değerler, iyi oluş, affedicilik, merhamet gibi pozitif psikoloji kavramları oluşturmaktadır. Türkiye’de yapılan az sayıda çalışmada duyarlı sevginin bu kavramlarla ilişkisi üzerine yapılmıştır. Duyarlı sevginin şiddet davranışıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmaya ise literatürde rastlanılmamıştır. Bu sebeple araştırmanın sonuçları, duyarlı sevginin içerisinde yer alan bazı becerilerle ilgili yapılan çalışmalarla değerlendirilmeye çalışılacaktır. İlgül (2022) akran zorbalığı, olumlu sosyal davranışlar, empatik eğilim ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında zorbalık eğiliminin empatik eğilimin alt boyutu olan duygusal empati ve olumlu sosyal ve saldırgan davranış alt ölçeği olan tepkisel olumlu sosyal davranış tarafından yordandığı sonucuna ulaşmıştır. Önder ve Yıldırım (2017) ise ortaöğretim öğrencileriyle yaptıkları çalışmada duygusal zekâ ile akran zorbalığı davranışı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Akran zorbalığı gösteren çocukların duygularını yönetme hususunda sorun yaşadıkları bildirilmektedir (Semiz, 2018).

Yapılan çalışmalar duyarlı sevginin toplum yanlısı davranışları teşvik ettiği ve olumlu sosyal etkisi olduğunu ortaya koymaktadır (Brouns, Externbrink ve Aledo, 2020: 7). Bir çalışmada öğretmen öğrenci ilişkisinin niteliğini öngördüğü, bir başkasında ise dahil olunan toplulukta iyi hizmetkar liderler olma ihtimalini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Virat 2020: 9-11). Duyarlı sevgi düzeyi yüksek olan kişilerin önyargı seviyeleri düşük olduğu gibi başkalarına karşı da daha olumlu tutum içerisinde oldukları tespit edilmiştir (Sinclair, Fehr, Wang ve Regehr, 2016: 176-180). Nihayetinde bütün insanlığa karşı duyulan duyarlı sevginin olumlu toplumsal davranışların ortaya çıkmasına katkı sağladığı düşünülmektedir (Sprecher ve Fehr, 2005: 631).

Tüm bu çalışma sonuçları bu çalışmadan çıkan sonuçları belirli yönlerden destekler niteliktedir. Sonuç olarak duyarlı sevgi ve bununla ilişkili birçok kavram akran zorbalığı davranışını çeşitli açılardan yordayabilmektedir.

Kaynakça

- Akın, A., Eker, H. (2012). Duyarlı Sevgi Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 75-85.
- Ayas, T. ve Pişkin, M. (2015). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 316-324.
- Berscheid, E. (2010). Love in the fourth dimension. *Annual Review of Psychology* 61(1), 1-25.
- Brody, S., Wright, S.C., Aron, A. & McLaughlin-Volpe, T. (2009). *Compassionate love for individuals in other social groups*. The Science of Compassionate Love: Theory, Research, and Applications, Der. Beverley Fehr, Susan Sprecher, Lynn G. Underwood. New Jersey: Blackwell Publishing, (pp.283-308).
- Brouns, T., Externbrink, K. ve Aledo, P.S.B. (2020). Leadership beyond narcissism: On the role of compassionate love as individual antecedent of servant leadership. *Administrative Sciences*, 10(20), 1-10.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşları ve duyarlı sevgileri ile siber zorbalık ve siber mağduriyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, A. (2019). *Lise son sınıf öğrencilerinin duyarlı sevgi düzeyleri, olumlu sosyal davranış eğilimleri ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (2009). Psychological needs as a predictor of cyber bullying: A preliminary report on college students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1307-1325.
- Eisenberg, N. (2000). Empathy and sympathy. Lewis, W. & Halvin-Jones, J.M. (Eds.). *Handbook of Emotions* içinde (pp.677-691). New York: The Guilford Press.
- Eker, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-duyarlılık ve duyarlı sevgi düzeylerinin ebeveyn tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Elliot, M. (1992). *Bullying: A practical guide to coping for schools*. Wiltshire: Longman.
- Fehr, B., Sprecher, S. ve Underwood, L.G. (2009). *Compassionate love: Theory, research, and applications*. Malden, M.A.: Wiley-Blackwell.
- Fehr, B., Harasymchuk, C. ve Sprecher, S. (2014). Compassionate love in romantic relationships: A review and some new finding. *Sage Journals*, 31(5), 575-600.
- Fingerman, K.L. (2004). *The consequential stranger: Peripheral relationships across the life span*. Lang, F.R. & Fingerman, K.L. (Eds.). *Growing together: Personal relationships across the lifespan* içinde (pp.183-209). New York: Cambridge University Press.

- Gene, Y. ve Bulut, S. (2021). Duyarlı sevgi. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 145-156.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Hendrick, C. ve Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 392-402.
- İlgül, B. (2022). Akran zorbalığı ile empatik eğilim, olumlu sosyal davranışlar ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni insan ve insanları*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karahan, B. Y. (2016). *Yaşamdaki amaç, duygusal iyi oluş, kişisel ölüm korkusu ve duyarlı sevginin ontolojik iyi oluş üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaya, Y. (2021). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluş: ana babaya bağlanma ve duyarlı sevgi değişkenlerine göre bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karataş, M. ve Ünalmiş, A. (2019). İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Tokat örneği). *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 381-396.
- Kaya, A. (2021). *Yetişkin bireylerde romantik ilişki doyumunun duyarlı sevgi ve yaşamın anlamı değişkenlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Koç, Z. (2006). *Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lazarus, R.S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Lessne, D., Sayalı, D. ve Harmallar, S. (2013). *Student reports of bullying and cyberbullying: Results from the 2011 school crime supplement to the National Crime Victimization Survey*. Web Tables. NCES 2013-329. National Center for Education Statistics.
- Mynard, H. ve Joseph, S. (2000). Development of the multidimensional peer-victimization scale. *Aggressive Behavior*, 26, 169-178.
- Neto, F. & Wilks, D.C. (2017). Compassionate love for a romantic partner across the adult life span. *Europe's Journal of Psychology*, 13(4), 606-617.
- Nickolas, M.A. (2009). *Fostering social support and compassionate love in the greek orthodox church through small groups*. Unpublished doctoral dissertation. The Boston University.
- Olweus, D. (1999). In P.K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano, & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross national perspective*. London: Routledge.

- Olweus, D. (2010). Bullying in schools: Facts and Intervention. *Kriminalistik*, 64(6), 351-361.
- Orhan, E. (2021). Pediatri Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Duyarlı Sevgi Düzeyleri ile Merhamet Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ornish, D. (1999). *Love and survival: The scientific basis for the healing power of intimacy*. New York: Perennial Currents.
- Önder, F.C. ve Yıldırım, S.Y. (2017). Ortaokul öğrencilerinde zorbalığı yordamada duygusal zekanın rolü. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 131-146.
- Özbey, A. (2016). *Üstün zekâ/yetenekli ve normal öğrencilerde insani değerler, duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet düzeylerinin karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (Sevgiye dair söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 135-149.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Lise öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığı olgusunun okul türü bakımından karşılaştırılması. 8. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Post, S.G. (2003). *Unlimited love: Altruism, compassion, and service*. Philadelphia and London: Templeton Foundation Press.
- Reis, H.T., Maniaci, M.R. ve Rogge, R.D. (2014). The expression of compassionate love in everyday compassionate acts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(5), 651-676.
- Sedikides, C., Oliver, M.B. ve Campbell, W.K. (1994). Perceived benefits and costs of romantic relationships for women and men: Implications for exchange theory. *Personal Relationships*, 1, 5-21.
- Semiz, S. (2018). *Erken çocukluk döneminde görülen akran zorbalığının duygusal zekâ ve aile değişkenleri temelinde incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sinclair, L., Fehr, B., Wang, W. ve Regehr, E. (2016). The relation between compassionate love and prejudice: The mediating role of inclusion of out-group members in the self. *Social Psychological and Personality Science*, 7(2), 176-183.
- Sprecher, S. ve Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 629-651.
- Şahin, M. ve Akbaba S. (2017). *Okulda ve sanal ortamda zorbalık ve empati*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Underwood, L.G. (2009). *Compassionate love: A framework for research*. Malden, M. A.: Wiley-Blackwell.
- Virat, M. (2020). Teachers' compassionate love for students: A possible determinant of teacher-student relationships with adolescents and a mediator

between teachers' perceived support from coworkers and teacher-student relationships. *Educational Studies*, 46(1), 1-19.

Yaman, E., Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). *Başa çıkma stratejileri ile okul zorbalığı ve siber zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yıldırım, R. (2012). Akran zorbalığı. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 39-51.